

Z W E M M E R S   I N   N E D E R L A N D

Een vraag uit een oriënterende Omnibus-enquête

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV
Postbus 71, Deernsstraat 1, Voorburg 2119

INHOUD

INLEIDING	5
DE ENQUÊTE	7
DE RESULTATEN	8
LITERATUUR	12
AFBEELDINGEN EN TABELLEN	13

Publikatie 1972-P1N

INLEIDING

Het in opdracht van de toenmalige Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid door de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV uitgevoerde onderzoek Auto's te water was voornamelijk gericht op de bestudering van het gedrag van te water geraakte auto's en de mogelijkheden die de inzittenden van dergelijke voertuigen hebben om er uit te ontsnappen. De resultaten van dit onderzoek leidden onder andere tot het formuleren van gedragsrichtlijnen die automobilisten, die met hun voertuig te water zijn geraakt, de grootst mogelijke ontsnappingskansen zullen bieden [1].

De ontsnapping betreft hier het verlaten van het voertuig, dat zich geheel of gedeeltelijk in het water bevindt. Wanneer een dergelijke ontsnapping gelukt is, zal de automobilist of de inzittende alles in het werk stellen om veilig op de wal aan te komen. Dit laatste echter wordt onder andere bepaald door het al of niet kunnen zwemmen.

Ook wanneer iemand met een ander vervoermiddel te water raakt, zal deze een zekere mate van zwemvaardigheid moeten bezitten om de wal kant te kunnen bereiken. Het zal hierbij duidelijk zijn dat de noodzaak om te kunnen zwemmen het meest van belang is wanneer het min of meer diep water betreft.

In de laatste fase van het bovenvermelde onderzoek kwam dan ook de vraag aan de orde betreffende het percentage bestuurders (en inzittenden) van te water geraakte auto's (maar ook dat van bestuurders (en passagiers) van andere voertuigen, zoals bromfietsen, fietsen, enz.) dat niet kan zwemmen.

Allereerst werd nagegaan of gegevens betreffende de zwemvaardigheid van de Nederlandse bevolking (het liefst onderverdeeld naar de wijze van

verkeersdeelname) verkeersdeelnemers konden worden bij instanties, die zich bezighouden met het zwemmen of er zijdelings mee te maken hebben. Bij geen van de ministeries, noch bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Dronkelingen, de Koninklijke Nederlandse Zwembond en de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding waren deze gegevens in voldoende mate beschikbaar.

De KNZB kon wel gegevens leveren met betrekking tot het aantal diploma's dat jaarlijks uitgereikt wordt [2], terwijl de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding over gegevens beschikte betreffende kinderen die in 1966 de lagere school verlaten hadden [3].

Ten einde echter toch op korte termijn een indruk te krijgen van de zwemvaardigheid van de totale Nederlandse bevolking en de verdeling daarvan naar de wijze van verkeersdeelname, werd een vraag opgenomen in een reeds geplande Omnibus-enquête.

DE ENQUÊTE

De Omnibus-enquête welke in opdracht van de SWOV is uitgevoerd door de N.V. v/h Stichting voor Statistiek te Den Haag, is een enquête bij een landelijk representatieve steekproef van circa 600 huishoudens. De gesprekken werden mondeling gevoerd aan de hand van een combinatie van vragenlijsten, waarin verschillende onderwerpen zijn behandeld. De steekproef is a-select getrokken uit de woningregisters van de Nederlandse gemeenten, rekening houdend met de grootte van elke gemeente. Eén van in deze enquête gestelde vragen luidde: "Wie in uw gezin bezitten een zwemdiploma? En wie bezitten geen diploma maar kunnen wél zwemmen?" Aangezien het slechts de bedoeling was een globale indruk te verkrijgen van de zwemvaardigheid in Nederland, kon worden volstaan met een dergelijke weinig gespecificeerde vraagstelling.

De vraag met betrekking tot de zwemvaardigheid werd gesteld aan 607 personen, waarbij ook informatie werd verstrekt over de andere gezinsleden (totaal 2080 personen). Alle uitkomsten in dit verslag zijn weergegeven als percentages van de herwogen steekproef. Bij alle vermelde percentages dient uiteraard rekening te worden gehouden met de zgn. marge, dit is een maat voor de nauwkeurigheid van onderzoekuitkomsten die aangeeft hoeveel procent een in de steekproef gevonden percentage in negen van de tien gevallen ten hoogste afwijkt van het werkelijke populatie-percentages. Voor de randtallen bedragen de marges 2 tot 5%. De marges zullen groter zijn naarmate de absolute aantallen per klasse/categorie kleiner zijn.

DE RESULTATEN

De categorieën die ten aanzien van de zwemvaardigheid onderscheiden kunnen worden zijn:

1. Niet-zwemmers, dat is het percentage personen dat op beide vragen negatief antwoordde (ca. 40%)
2. Zwemmers, dat is het percentage personen dat op beide vragen positief antwoordde (ca. 60%); deze categorie valt uiteen in:
  - a. zwemmers met diploma, dit betreft ca. 29% van het totale aantal betrokkenen;
  - b. zwemmers zonder diploma (personen die geen diploma bezitten, maar zeggen wel te kunnen zwemmen), dit betreft ca. 31% van het totale aantal betrokkenen.

De categorie zwemmers met diploma omvat zowel mensen die kortgeleden een eerste zwemdiploma behaald hebben, d.w.z. meestal weinig zwemervaring hebben, als mensen die al vele diploma's behaald hebben. Uit een overzicht van de KNZB [2] blijkt dat zij het meest de diploma's A en B uitreikt (in 1970 in totaal ca. 218.000, waarvan ca. 127.000 A-diploma's, ca. 65.000 B-diploma's en ca. 26.000 vervolgdiplooma's). Dit is ook het geval bij de diploma's uitgereikt door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen op de scholen.

Aangenomen mag worden dat het in de steekproef gevonden percentage van ca. 29% een redelijke indruk geeft van het percentage zwemmers met diploma in de Nederlandse bevolking, waarbij echter wel grote verschillen in vaardigheid aanwezig zullen zijn.

De categorie zwemmers zonder diploma is gebaseerd op de vraag: En wie bezitten geen diploma, maar kunnen wel zwemmen? Hierbij is echter niet precies omschreven wat verstaan dient te worden onder "kunnen zwemmen".

Het is niet uitgesloten dat het percentage zwemmers zonder diploma (ca. 51%) een optimistisch beeld geeft van de werkelijke vaardigheid. Dit zou betekenen dat het totale percentage "vaardige" zwemmers lager ligt dan 60%. De categorie niet-zwemmers zou dan als gevolg hiervan groter zijn dan ca. 40%

Uit een enquête, gehouden in 1966 in opdracht van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding, bleek dat van de zesdeklassers die de lagere school verlieten 47% geen zwemdiploma bezat, 23% slechts het toen nog bestaande bewijs zwemproef en 30% het diploma geoefend zwemmer [3] (zie ook afbeelding 1 en 2).

In hetgeen hierna volgt zijn de enquêtegegevens uitgesplitst naar de kenmerken: geslacht, leeftijd, werkzaamheid, welstand gezin, gezinsgrootte, regionaal gebied, urbanisatiegraad en vervoermiddel. Het geslacht blijkt niet van invloed te zijn bij zwemmers met diploma (zie tabel 1), maar wel op het al of niet kunnen zwemmen. Het percentage niet-zwemmers onder de vrouwen is beduidend groter dan dat bij de mannen.

Van de volgende kenmerken zijn steeds twee tabellen beschikbaar, waarbij de A-tabellen de percentages per categorie geven en de B-tabellen de percentageverdeling met betrekking tot het totaal van het kenmerk (of de onderverdeling daarvan).

Ten aanzien van de leeftijd valt het volgende op te merken: het percentage zwemmers met diploma is het grootst in de leeftijdsklasse 10-17 jaar en het percentage niet-zwemmers is het grootst in de leeftijdsklassen 0-9 jaar en 50 jaar en ouder (tabel 2A).

Wanneer de percentages per leeftijdsklasse worden bekeken dan valt op dat in de leeftijdsklasse 0-9 jaar ca. 79% niet kan zwemmen. Dit is niet zo verwonderlijk, evenals het feit dat in de leeftijdsklasse 10-17 jaar het grootste gedeelte, namelijk ca. 66% in het bezit is van een zwemdiploma. Verder is het percentage niet-zwemmers in de leeftijdsklasse 50 jaar en ouder aanzienlijk hoger dan in de overige klassen (tabel 2B). Wanneer de zwemvaardigheid in relatie wordt gebracht met de werkzaamheid dan valt allereers op dat zich onder de scholieren/studenten relatief meer zwemmers met diploma bevinden (tabel 3A). Dit is geheel over-

venkomstig de verwachting (vgl. leeftijdklassen 10-17 jaar en 18-24 jaar in tabel 2A en 2B). Uit tabel 3B blijkt verder dat huisvrouwen (en gepensioneerden), vooral ten opzichte van degenen die in een beroep werkzaam zijn, in de categorie niet-zwemmers een zeer hoog percentage scoren.

Wanneer de mate van welstand van het gezin waartoe de betrokkene behoort wordt weergegeven in vier klassen, dan blijkt het percentage niet-zwemmers in de twee laagste-welstandklassen relatief (dat wil zeggen ten opzichte van de verdeling van deze klassen in de steekproef) hoog te zijn, terwijl voor de hogere klassen juist het omgekeerde geldt (tabel 4A). Dit komt nog duidelijker naar voren in tabel 4B.

Ten aanzien van de gezinsgrootte blijkt dat het percentage niet-zwemmers relatief kleiner is naarmate het gezin groter is. Ten aanzien van de zwemmers met diploma geldt, weliswaar in mindere mate, dat deze in grotere gezinnen relatief veelvuldiger voorkomen (tabel 5A en 5B). Een verdeling naar regionaal gebied laat zien dat de situatie in het westen relatief het meest gunstig is. In het westen ligt het percentage niet-zwemmers (ca. 34%) gemiddeld ongeveer 10% lager dan in de andere regio's (tabel 6A en 6B).

De urbanisatiegraad speelt vooral een rol met betrekking tot de zwemmers met diploma en de niet-zwemmers. Het percentage zwemmers zonder diploma blijkt voor alle vier de gemaakte onderscheiden nog genoeg gelijk te zijn. Wat betreft de zwemvaardigheid komen de steden het gunstigste naar voren (tabel 7A en 7B).

Wanneer de zwemvaardigheid wordt bekeken in relatie tot het bezit van bepaald type vervoermiddel, dan is op te merken dat zich onder de bezitters (bestuurders) van personenauto's ca. 23% niet-zwemmers bevonden, terwijl dit voor de andere vervoermiddelen in de meeste gevallen hoger ligt (tabel 8A en 8B). Hier is wellicht een relatie te constateren met de mate van welstand, waarbij eveneens het percentage niet-zwemmers afnam naarmate de welstand toenam.

Met betrekking tot het doel van deze steekproef kan uit het bovenstaande worden afgeleid dat zeer waarschijnlijk een vierde van de Nederlandse automobilisten niet kan zwemmen. Wat betreft inzittenden van perso-

nenauto's en bestuurders (en passagiers) van andere vervoermiddelen zal dit in de meeste gevallen een groter gedeelte zijn.

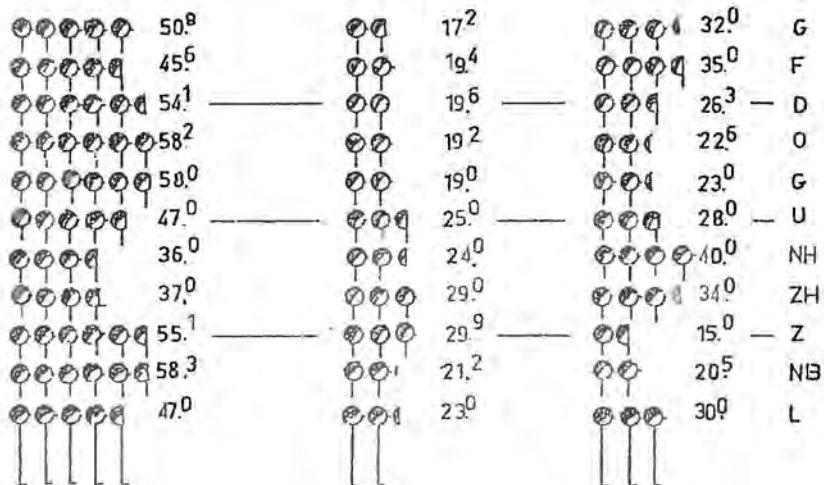
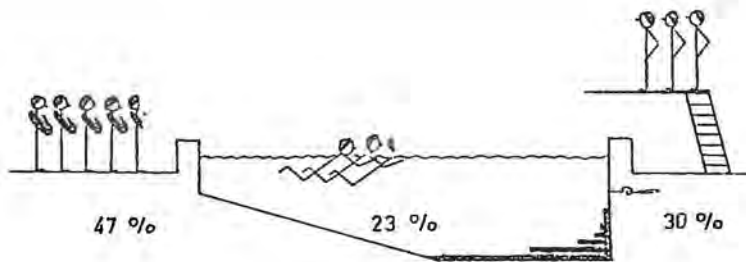
LITERATUUR

1 SWOV (A.A. Vis). Auto's te water. Een beschrijving van descriptief en experimenteel onderzoek verricht in opdracht van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Rapport 1971-1. Voorburg, Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

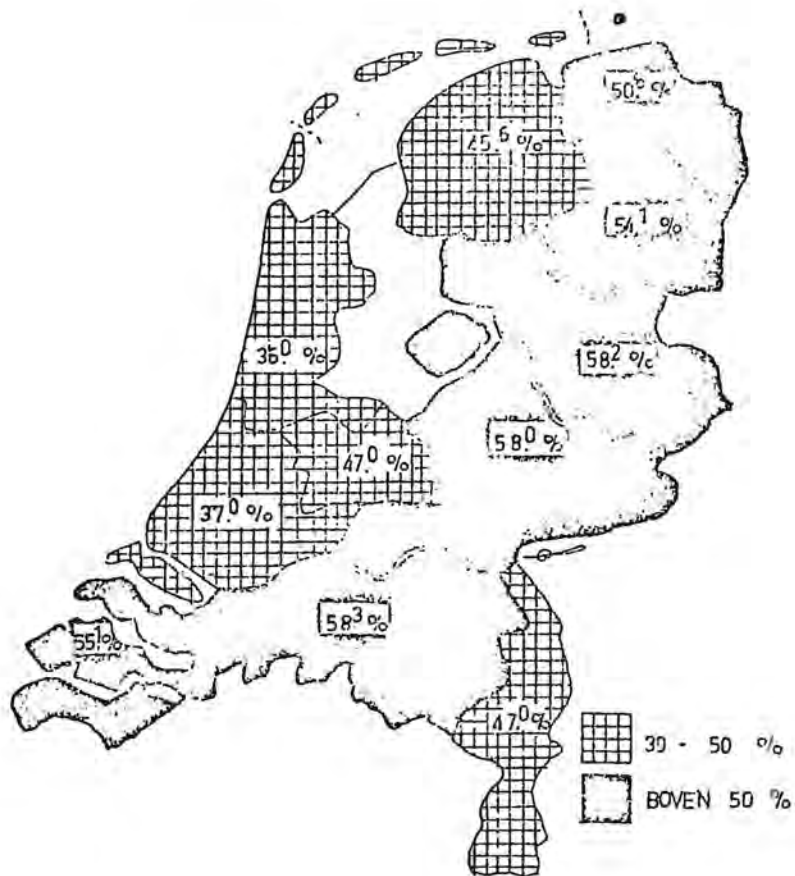
2 KNZB. Verslagen over het jaar 1970. Koninklijke Nederlandse Zwembond

3 Achter de façade van het Volkswelzijn. In: De lichamelijke opvoeding, Orgaan van de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding 55 (1967) 20 : 623 t/m 630

AFBEELDINGEN EN TABELLEN

Afb. 1. De percentages leerlingen die in 1966 het lager onderwijs verlieten zonder zwemdiploma, het bewijs zwemproef en het diploma ge-oefend zwemmer en de onderverdeling per provincie (Bron: Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding)

Afbeelding 2. De percentages leerlingen die in 1966 het lager onderwijs verlieten zonder zwemdiploma per provincie en de aanduiding daarvan in de percentageklassen 30-50% en boven 50% (Bron: Koninklijke Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding)

Geslacht	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Mannen	100%	33%	38%	29%
Vrouwen	100%	46%	23%	30%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 1. De zwemvaardigheid in relatie met het geslacht (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Leeftijd	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
0- 9 jaar	21%	41%	9%	5%
10-17 jaar	14%	1%	14%	32%
18-24 jaar	12%	5%	11%	24%
25-34 jaar	14%	8%	19%	17%
35-49 jaar	18%	14%	28%	14%
50 jaar en ouder	21%	31%	19%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 2A. De zwemvaardigheid in relatie tot de leeftijd (gepercenteerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Leeftijd	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
0- 9 jaar	100%	79%	14%	7%
10-17 jaar	100%	4%	30%	66%
18-24 jaar	100%	15%	27%	58%
25-34 jaar	100%	22%	42%	36%
35-49 jaar	100%	30%	47%	23%
50 jaar en ouder	100%	60%	29%	1%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 2B. De zwemvaardigheid in relatie tot de leeftijd (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Werkzaamheid	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Nog niet op school	8%	20%	1%	0%
Scholier/student	28%	21%	22%	43%
In beroep werkzaam	31%	17%	44%	36%
Huisvrouw	27%	34%	25%	19%
Gepensioneerd	4%	5%	5%	1%
Anders	2%	3%	3%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 3A. De zwemvaardigheid in relatie tot de werkzaamheid (gepercenteerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Werkzaamheid	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Nog niet op school	100%	95%	5%	0%
Scholier/student	100%	30%	25%	45%
In beroep werkzaam	100%	22%	44%	34%
Huisvrouw	100%	51%	28%	21%
Gepensioneerd	100%	54%	36%	10%
Anders	100%	50%	40%	10%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 3B. De zwemvaardigheid in relatie tot de werkzaamheid (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Welstand	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
A (hoog)	9%	5%	9%	16%
B	37%	29%	42%	43%
C	43%	52%	38%	35%
D (laag)	11%	14%	11%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 4A. De zwemvaardigheid in relatie tot de welstand van het gezin (gepercenteerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Welstand	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
A (hoog)	100%	22%	29%	49%
B	100%	31%	35%	54%
C	100%	48%	28%	24%
D (laag)	100%	51%	32%	17%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 4B. De zwemvaardigheid in relatie tot de welstand van het gezin (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Gezinsgrootte	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
1-2 personen	18%	24%	15%	12%
3-4 personen	46%	46%	50%	42%
5 personen en meer	36%	30%	35%	46%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 5A. De zwemvaardigheid in relatie tot de gezinsgrootte (geper-
centerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Gezinsgrootte	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
1-2 personen	100%	53%	27%	20%
3-4 personen	100%	39%	34%	27%
5 personen en meer	100%	33%	30%	37%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 5B. De zwemvaardigheid in relatie tot de gezinsgrootte (geper-
centerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Regio	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Noord	10%	13%	10%	7%
Oost	19%	21%	16%	18%
West	47%	39%	50%	53%
Zuid	25%	27%	25%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 6A. De zwemvaardigheid in relatie tot het regionale gebied (gepercenteerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Regio	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Noord	100%	51%	29%	20%
Oost	100%	45%	27%	28%
West	100%	34%	33%	33%
Zuid	100%	44%	31%	25%
Totaal	100%	40%	31%	29%

Tabel 6B. De zwemvaardigheid in relatie tot het regionale gebied (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

Urbanisatie- graad	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers		
			zonder diploma	met diploma	
3 grote aggl.*	20%	17%	20%	3%	22%
Middelgrote steden	27%	21%	27%	3%	34%
Kleine steden	26%	28%	26%	3%	24%
Platteland	27%	34%	27%	3%	19%
Totaal	100%	100%	100%		100%

Tabel 7A. De zwemvaardigheid in relatie tot de urbanisatiegraad (geper-
centageerd per categorie) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

* = Amsterdam, Rotterdam, Den Haag

Urbanisatie- graad	Totaal	Niet-zwemmers	Zwemmers		
			zonder diploma	met diploma	
3 grote aggl.*	100%	35%	32%		33%
Middelgrote steden	100%	31%	32%		37%
Kleine steden	100%	42%	31%		27%
Platteland	100%	49%	31%		20%
Totaal	100%	40%	31%		29%

Tabel 7B. De zwemvaardigheid in relatie tot de urbanisatiegraad (geper-
centageerd per klasse) (totaal aantal geënquêteerden = 2080)

* = Amsterdam, Rotterdam, Den Haag

Vervoermiddel	Totaal ¹	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Personenauto	18%	11%	26%	17%
Bromfiets	12%	7%	12%	18%
Fiets	51%	45%	53%	58%
Geen	19%	37%	9%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Tabel 8A. De zwemvaardigheid in relatie tot het bezit van een vervoermiddel (gepercenteerd per categorie) (totaal aantal maal bezit vervoermiddel = 2398, exclusief 19 maal bezit ander vervoermiddel) (dubbeltellingen zijn mogelijk)

Vervoermiddel	Totaal ¹	Niet-zwemmers	Zwemmers	
			zonder diploma	met diploma
Personenauto	100%	23%	49%	28%
Bromfiets	100%	24%	33%	43%
Fiets	100%	33%	34%	33%
Geen	100%	73%	16%	11%
Totaal	100%	38%	33%	29%

Tabel 8B. De zwemvaardigheid in relatie tot het bezit van een vervoermiddel (gepercenteerd per klasse) (totaal aantal maal bezit vervoermiddel = 2398, exclusief 19 maal bezit ander vervoermiddel) (dubbeltellingen zijn mogelijk)

